

СКЛАДИ ТИПОВИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ МІГРАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

TYPICAL COMPOSITIONS OF ADMINISTRATIVE OFFENSES IN THE SPHERE OF MIGRATION RELATIONS

Чернікова О.С., здобувач

Науково-дослідний інститут публічного права,
юрисконсульт,

Споживче товариство «Полігональ»

У даній статті досліджено типові склади адміністративних правопорушень у сфері міграційних правовідносин України, які становлять актуальну проблему в контексті регулювання міграційних процесів та забезпечення громадського порядку. Адміністративне правопорушення визначається як протиправна, винна дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, права і свободи громадян, власність або встановлений порядок управління. Зазначено, що ці правопорушення підлягають адміністративній відповідальності відповідно до норм чинного законодавства України.

Особливу увагу приділено аналізу найбільш поширених складів адміністративних правопорушень у цій сфері, таких як: незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України. У статті висвітлено особливості правового регулювання цього правопорушення, зокрема об'єктивну сторону, яка охоплює дії поза пунктами пропуску, використання підроблених документів або відсутність необхідних дозволів. Підкреслено, що суб'єктивна сторона визначається прямим умислом правопорушника, що відрізняє цей склад від інших правопорушень у міграційній сфері; Порухення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Деталізовано нормативну базу, що регламентує відповідальність за такі дії, і визначено об'єкти правопорушення. Розглянуто важливість забезпечення особливого правового режиму для відновлення конституційного порядку в цих регіонах, підкреслюючи роль контролю за пересуванням осіб на цих територіях; Порухення правил перебування іноземцями та особами без громадянства в Україні. Розглянуто аспекти незаконного проживання без документів, використання недійсних документів або працевлаштування без дозволу. Зазначено, що правопорушення мають формальний склад і характеризуються як діями, так і бездіяльністю. Додатково обговорено, як ці порушення можуть впливати на національну безпеку і соціально-економічну ситуацію в країні.

Акцентовується увага на важливості дотримання норм міграційного законодавства для забезпечення національної безпеки, захисту державних інтересів і встановлення суспільного порядку. Висновки, представлені в статті, підкреслюють необхідність комплексного підходу до врегулювання міграційних процесів, узгодження норм із міжнародними стандартами та посилення відповідальності за порушення міграційних правил.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, міграція, незаконне перетинання кордону, адміністративна відповідальність, тимчасово окупована територія, правовідносини, іноземці, правила перебування.

The article examines the typical compositions of administrative offenses in the field of migration legal relations in Ukraine, which constitute a pressing issue in the context of regulating migration processes and ensuring public order.

An administrative offense is defined as an unlawful, culpable action or inaction that encroaches on public order, citizens' rights and freedoms, property, or the established order of governance. It is noted that such offenses are subject to administrative liability under the current legislation of Ukraine.

Particular attention is paid to analyzing the most common types of administrative offenses in this area, such as: illegal crossing or attempted illegal crossing of Ukraine's state border; The article highlights the peculiarities of the legal regulation of this offense, particularly its objective aspect, which includes actions outside border crossing points, the use of forged documents, or the absence of required permits. It emphasizes that the subjective aspect is characterized by the offender's direct intent, distinguishing this offense from others in the migration domain; Violation of the procedure for entry into and exit from the temporarily occupied territories of Ukraine. The regulatory framework governing responsibility for such actions is detailed, and the objects of the offense are identified. The importance of ensuring a special legal regime for restoring constitutional order in these regions is underlined, emphasizing the role of controlling individuals' movements in these areas; Violation of rules for the stay of foreigners and stateless persons in Ukraine. The article addresses issues such as illegal residence without documents, the use of invalid documents, or employment without proper authorization. It is noted that such offenses have a formal composition and are characterized by both actions and inactions. Additionally, the discussion covers how these violations may affect national security and the socio-economic situation in the country.

The article emphasizes the importance of compliance with migration legislation to ensure national security, protect state interests, and maintain public order. The conclusions underline the necessity of a comprehensive approach to regulating migration processes, aligning norms with international standards, and strengthening liability for violations of migration rules.

Key words: administrative offense, migration, illegal border crossing, administrative liability, temporarily occupied territory, legal relations, foreigners, rules of stay.

Адміністративне правопорушення в міграційній сфері – це, перш за все, діяння, поведінка, вчинок людини, дія чи бездіяльність, це акт зовнішнього виявлення ставлення особи до реальної дійсності, інших людей, держави та суспільства. Закону непідвладні переконання й думки людей, якщо вони не знайшли зовнішнього виявлення. Таке діяння має визнаватися адміністративним проступком за наявності певних ознак, до яких традиційно відносять суспільну шкідливість, протиправність, винність та адміністративну караність [1, с. 224].

Фактичну підставу адміністративної відповідальності в кожному конкретному випадку становить адміністративне правопорушення у сфері регулювання міграційних процесів в Україні. Відповідно до ч. 1 ст. 9 КУпАП адміністративним правопорушенням (проступком) визнається

протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права та свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [2, с. 12].

У даній статті буде розглянуто декілька основних та типових складів адміністративних правопорушень у сфері міграційних правовідносин, а саме: незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України, порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України.

Незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України. Адміністра-

тивне правопорушення у формі незаконного перетинання або спробу незаконного перетинання державного кордону України визначено ст.204 – 1 КУпАП та викладено в наступній редакції: «перетинання або спроба перетинання державного кордону України будь-яким способом поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів або з використанням підробленого документа чи таких, що містять недостовірні відомості про особу, чи без дозволу відповідних органів влади» [3].

Об'єктом вищевказаного адміністративного правопорушення є суспільні відносини у сфері охорони державного кордону. [4, с. 540].

А. М. Притула, аналізуючи склад злочину «незаконне перетинання або спроба незаконного перетинання державного кордону України» виділяє дещо інше змістове наповнення поняття «об'єкт»: він виділяє категорії родового та безпосереднього об'єкту. Родовим об'єктом він називає суспільні відносини, що забезпечують обороноздатність України, її незалежність, територіальну цілісність та недоторканність, а безпосереднім об'єктом – встановлений законодавством порядок перетинання державного кордону України [8, с. 279].

Об'єктивна сторона правопорушення виражається у перетинанні або спробі перетинання державного кордону України будь-яким способом поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів або за документами, що містять недостовірні відомості про особу, чи без дозволу відповідних органів влади.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю прямого умислу, що відрізняє її від порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України або ж виїзду з неї, коли відповідне правопорушення може бути вчинене і з необережності або з непрямым умислом. Таким чином за інших форм вини особа буде звільнена від адміністративної відповідальності.

Суб'єктом цього адміністративного правопорушення може бути громадянин України, іноземець або особа без громадянства, який досяг 16-річного віку, який вчинив незаконне перетинання або спробу незаконного перетинання державного кордону, крім громадян України, які стали жертвами злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, а також іноземців чи осіб без громадянства з наміром отримати притулок чи бути визнаними в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, якщо вони звернулися із заявою про надання притулку чи заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту тобто загальний суб'єкт [4, с. 540]

В свою чергу, Львівський апеляційний суд своєю постановою від 12.03.2024 року по справі № 944/7550/23 залишив силі рішення суду першої інстанції, яким визнано винуватим громадянина у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 204-1 КУпАП, та накладено на нього стягнення у виді штрафу, у зв'язку з наявністю у його діях усіх елементів складу адміністративного правопорушення [9].

Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. З метою врегулювання питання притягнення до адміністративної відповідальності осіб за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї Кодекс України про адміністративні правопорушення було доповнено ст. 204-2, відповідно до якої порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї тягне за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб [7].

Безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, що передбачене ст. 204-2 КУпАП є порядок в'їзду

на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, встановлений Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Постановою КМУ від 12 березня 2022 р. № 264 Київ та іншими законами; суспільні відносини у сфері охорони державних кордонів України; суспільні відносини щодо забезпечення особливого правового режиму на тимчасово окупованій території України та відновлення в межах тимчасово окупованої території конституційного ладу України [4, с.72].

Об'єктивна сторона правопорушення, що передбачене ст. 204-2 КУпАП складає перетинання або спробу перетинання адміністративного кордону (лінії розмежування) з тимчасово окупованою територією будь-яким способом поза КПВВ або в КПВВ без відповідних документів або за документами, що містять недостовірні відомості про особу, чи без дозволу відповідних органів влади [6, с. 140].

Суб'єктивна сторона визначається, як правило, умислом, що проявляється в усвідомленні особою: протиправного характеру своїх дій. Наслідків, які можуть настати в результаті таких дій.

Суб'єктом цього адміністративного правопорушення може бути громадянин України, іноземець або особа без громадянства, який досяг 16-річного віку влади [3].

Постановою Першого апеляційного адміністративного суду по справі № 418/2482/21 від 21.03.2024 року залишено без змін рішення суду першої інстанції, яким визнано винуватим громадянина у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 204-2 КУпАП, та накладено на нього стягнення у виді штрафу, у зв'язку з наявністю у його діях усіх елементів складу адміністративного правопорушення [10].

Порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України. Даний склад адміністративного правопорушення, визначений ч.1 ст. 203 КУпАП, та викладений в наступній редакції: «Порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні, тобто проживання без документів на право проживання в Україні, за недійсними документами або документами, термін дії яких закінчився, або працевлаштування без відповідного дозволу на це, якщо необхідність такого дозволу передбачено законодавством України, або недодержання встановленого порядку пересування і зміни місця проживання, або ухилення від виїзду з України після закінчення відповідного терміну перебування, неприбуття без поважних причин до визначеного місця навчання або працевлаштування після в'їзду в Україну у визначений строк, а так само порушення правил транзитного проїзду через територію України» [3].

Дія вищевказаної статті не поширюється на випадки, коли іноземці чи особи без громадянства з наміром отримати притулок чи бути визнаними в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового або тимчасового захисту, під час в'їзду в Україну незаконно перетнули державний кордон України і перебувають на території України протягом часу, необхідного для звернення із заявою про надання притулку чи заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту».

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері міграції.

Об'єктивна сторона правопорушення виражається у таких діях: порушенні іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні, тобто проживання без документів на право проживання в Україні, за недійсними документами або документами, термін дії яких закінчився, або працевлаштування без відповідного дозволу на це, якщо необхідність такого дозволу передбачено законодавством України, або недодержання вста-

новленого порядку пересування і зміни місця проживання, або ухилення від виїзду з України після закінчення відповідного терміну перебування, неприбуття без поважних причин до визначеного місця навчання або працевлаштування після в'їзду в Україну у визначений строк, а так само порушення правил транзитного проїзду через територію України; недодержанні іноземцями та особами без громадянства встановленого порядку реєстрації або порушення встановленого терміну перебування в Україні, виявлені в пунктах пропуску через державний кордон України. Обидва склади є формальними.

Суб'єкт адміністративного проступку – особливий (іноземці та особи без громадянства).

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини як у формі умислу, так й у формі необережності [4, с.74].

Постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду по справі № 420/34080/23 від 23.07.2024 року громадянину Китайської Народної Республіки залишено без змін рішення суду першої інстанції, яким громадянину відмовлено у задоволенні позовної заяви до Голов-

ного управління Державної міграційної служби України в Одеській області про визнання протиправними та скасування рішення Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області про заборону в'їзду в Україну у зв'язку з вчиненням адміністративного правопорушення, визначеного ч. 1 ст. 203 КУпАП [11].

Таким чином, Україна приділила особливу увагу регулюванню адміністративних правопорушень у сфері міграційних правовідносин, чітко визначивши їх склади у Кодексі України про адміністративні правопорушення (КУпАП). У цих нормах права детально описані види правопорушень, такі як незаконний перетин кордону, порушення порядку в'їзду/виїзду з тимчасово окупованої території та порушення правил перебування іноземців в Україні та інші.

Такий підхід забезпечує можливість чітко встановити повний юридичний склад кожного правопорушення, зокрема його об'єкт, об'єктивну та суб'єктивну сторони, а також суб'єкта. Завдяки цьому правоохоронні органи отримують дієвий механізм для притягнення до відповідальності осіб, які порушують міграційне законодавство, що сприяє підтриманню правопорядку та безпеки в державі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Міграційне право України: навчальний посібник / Сопільник Р. Л., Ковалів М. В., Єсімов С. С., Грищук А.Б., Ілюшук О. М., Скриньковський Р. М. Львів: СПОЛОМ, 2023. 260 с.
2. Міграційне право України : підручник / [С.М. Гусаров, А.Т. Комзюк, О.Ю. Салманова та ін.], за заг. ред. С.М. Гусарова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : Дім реклами, 2016. 296 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1-212-24) від 25.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
4. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення. За заг. ред. С. В.Петкова. К.: Юрінком Інтер, 2020. 792 с
5. Нікітін А. А. Кримінальна відповідальність за порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. 44 Дис. ... канд. юр. наук. Спец.: 12.00.08 – «Кримінальне право та кримінологія; кримінально -виконавче право». Київ, 2018. 218 с.
6. Охорона державного кордону України в сучасних геополітичних умовах: організаційні та правові проблеми : монографія / О. В. Андрушко, Л. Ю. Капітанчук, А. З. Сорока та ін. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2017. 296 с.
7. Гаврік Р. О. До питання про прикладні проблеми притягнення до адміністративної відповідальності за незаконне перетинання державного кордону (у справах про подвійне громадянство). *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 2. С. 112-116.
8. Притула А. М. Незаконне перетинання державного кордону України: склад злочину. Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України : тези XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 15 листопада 2018 року). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2018). 279-283 с.
9. Постанова Львівського апеляційного суду, справа № 944/7550/23 від 12 березня 2024 року. URL: <https://zakononline.com.ua> (дата звернення 19.11.2024 року).
10. Постанова Першого апеляційного адміністративного суду, справа № 418/2482/21 від 21 березня 2024 року. URL: <https://zakononline.com.ua> (дата звернення 19.11.2024 року).
11. Постанова Першого апеляційного адміністративного суду, справа № № 420/34080/23 від 23.07.2024 року. URL: <https://zakononline.com.ua> (дата звернення 19.11.2024 року).